

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Disp. III. De sponsalibus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

riam physicam; illud verò habet rationem formæ, quod formæ physicæ assimilatur. Sicut ergo in Sacramento penitentia, quia confessio peccatorum determinatur per absolutionem penitentis, ad significandum remissionem peccatorum, verba penitentis per comparationem ad verba Sacerdotis, appellantur res Sacramenti penitentia; ita similiter quia in Sacramento matrimonij, verbatim conjugis quibus suum corpus alteri tradit, determinatur per verba alterius, talem traditionem acceptantis, & e converso, hinc fit quod verba seu nutus quibus conjuges mutuo suum consensum exprimunt, sunt sibi invicem materia & forma, secundum diversos respectus supra explicatos.

Ad confirmationem nego Majorem, licet enim Florentinum dicat, omnia novæ legis Sacramenta perfici materia, formâ & intentione ministris, non tamen asserit tria illa esse necessario realiter distincta, idè quod ad veritatem hujus dicti, distinctio rationis seu virtualis sufficit. Addo quod, etsi materia totalis Sacramenti matrimonij copulationis sumpta, & forma item totalis simul sumpta, ad invicem comparata, non distinguantur realiter; si tamen unâ quæque materia partialis divisim accipiatur, distinguitur realiter à forma partiali quâ perficitur; verba enim conjugis exprimentia traditionem proprii corporis, quæ habent rationem materiæ, distinguuntur realiter à verbis alterius quibus talem traditionem acceptat, & quæ se habent ad modum formæ.

Ad illud quod subditur de ministris hujus Sacramenti, dicendum est, nullum esse inconveniens, quod in hoc Sacramento causa materialis & efficiens coincident in eisdem personis; id enim exigit natura contractus, in quo contrahentes se ipsos tradunt ut constat exemplo illius qui se in servum alicui venderet, idem enim simul esset vendens & res vendita, subindeque illius contractus causa efficiens & materialis. Idem cum proportionè dicendum est de conjugibus contractum & Sacramentum matrimonij celebrantibus, habet enim secundum diversos respectus simul rationem causæ efficientis & materialis talis contractus & Sacramenti.

DISPUTATIO III.

De Sponsalibus.

Ad questionem 43. Supplementi.

Cum sponsalia maximam cum matrimonio connexionem habeant; & sint veluti inchoatio futuri matrimonij, & dispositio moralis ad illud, merito S. Doctor, postquam de matrimonio in ratione contractus & Sacramenti considerato disseruit, agit de sponsalibus; de quibus etiam tractat jus civile toto ff. & cap. de sponsalibus, & Canonicum tit. de sponsalibus, in 6. De illis etiam breviter in hac disputatione disseremus, earumque naturam, obligationem, personarum habilitatem, & causas quibus dissolvuntur, examinabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sint sponsalia, & quænam ad illorum valorem requirantur.

Sponsalia à spondendo dicta sunt, èd quod mos fuit veteribus stipulare & spondere sibi uxores futuras, ut ait Ulpianus lib. 2. ff. de sponsalibus, eaque sponsio fiebat olim non ab illa quæ in uxorem ducenda erat, sed ab ejus patre, vel tutore, aut alio qui eam daturus erat, qui idcirco sponsor dicebatur, nuptura verò sponsa, & vir puellam ducturus, sponsus appellabatur. Hujus consuetudinis seu sponsionis ratio assignatur in jure, can. Institutum 23. qu. 2. ubi dicitur hanc esse consuetudinem, ut jam pactæ sponsæ, non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspiraverit sponsus dilatare. Quod enim quis non diligit, nec optat, facile contemnit, ut habetur can. presens 20. quæst. 3.

Porro sponsaliorum nomen variis rebus accommodari solet. In primis enim interdum contractus matrimonij, per verba de presenti, & matrimonium nondum consummatum, dicitur sponsalia, & ipsi conjuges, qui de presenti contraxerunt, nondum tamen carnaliter se cognoverunt, appellantur sponsi. Ita sumitur Luca 2. ubi dicitur Maria fuisse Josephi sponsa uxor, & Matt. 1. Cum esset desponsata mater Iesu Maria Joseph. Et hæc acceptio in lingua Gallica familiaris est, ejusque rationem reddit D. Thomas hic ar. 1. ad 6. quia nimirum qui matrimonium per verba de presenti contrahit, futurum matrimonij actum spondet: sicut qui per verba de futuro sponsalia celebrat, ipsum matrimonium futurum promittit. Secundo nomen illud quod à sponso sponsæ dari solent ad ornatum illius, quæ jocalia communiter dicuntur sponsalia etiam vocari solent. Quo sensu intelligendum est illud i. Regum 18. Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philistinorum. Eodemque sensu dicitur i. T. Cod. si nuptia ex rescripto petantur, sponsalia, hoc est verbarum data nomine, reddi sibi præcepto legum cum statuta pœna deposcunt. Tertio tandem sumitur magis propriè nomen sponsaliorum, pro futuri matrimonij promissione, in quo sensu definiuntur sponsalia cap. Nostres 30. qu. 5. & l. 1. ff. de sponsalibus, futurarum nuptiarum promissio. Dicitur; futurarum nuptiarum, ut sponsalia distinguantur à matrimonio, qui contractus est per verba de presenti expressus; sponsalia autem contrahuntur per verba de futuro; ut accipiam te in uxorem, accipiam te in virtum. Dicitur promissio, quia ad sponsalia non sufficit propositum aut simplex voluntas, cum illa non sufficiat ad inducendam obligationem, sed requiritur necessariò promissio, seu voluntas se obligandi, quæ mutua ex parte utriusque contrahentis esse debet. Unde notanter jurisconsultus usus est voce repromissionis, quæ mutuam promissionem importat: Nam sicut in matrimonio non sufficit consensus unius, sed requiritur mutua ex parte utriusque: ita nec in sponsalibus, quæ matrimonij inchoatio sunt, sufficit promissio unius, sed utriusque; necessaria est; unde si alter solum accepit promissionem, sed non repromittat, neuter obligatur vi sponsalium, an verò vi simplicis promissionis obligari possit, infra dicemus.

Observandum est autem primò cum D. Tho.

Yyy

ma hic

ma hic art. 1. in corp. quod promissio futurarum nuptiarum dupliciter fieri potest, absolute scilicet, vel sub conditione; & rursus absolute quatuor modis. Primò, nudà promissione, ut cum dicitur, *accipiam te in meam*. & è converso. Secundò, datis arrhis sponsalitiis, ut jocalibus, pecuniis, & aliis hujusmodi. Tertiò, annuli subarrhatione. Quartò, interveniente juramento. Si autem fiat sub conditione, distinguendum est: quia vel conditio est honesta, ut cum dicitur, *accipiam te, si parentibus placeat*; & tunc stante conditione, stat promissio; & non stante, non stat: aut est inhonesta; & hoc dupliciter, quia vel est contraria bonis matrimonij, ut si dicam, *accipiam te, si veneno sterilitatem procures*, & tunc non contrahuntur sponsalia: vel non est contraria bonis matrimonij, ut si dicam, *accipiam te, si furtis meis consentias*, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

Advertendum secundò, quod ut promissio matrimonij sponsalia constituat, versari debet circa personam determinatam, non autem confusè & indeterminatè circa aliquam de pluribus, atque determinatè ferri in matrimonium. Unde si Petrus Joanni habenti decem filias, promitteret se aliquam ex illis ducturum, non determinando quam, talis promissio non haberet rationem sponsalium. Item si Titius diceret Berthæ, *nunquam ducam aliam præter te*, talis promissio ad sponsalia non sufficeret; quia qui sic promittit, non obligat se determinatè ad matrimonium cum illa inendum, sed tantum indeterminatè; sensus enim illius propositionis est, *vel ducam te, vel nullam aliam*; & absolute verificatur licet promittens nullam omnino ducat.

Tertiò notandum, est ad valorem sponsalium, non sufficere solam promissionem externam, ut pote quæ non est vera promissio, si desit animus promittendi; neque solam internam, quamvis enim Deo, qui cordium scrutator est, possit homo obligari actu interno; homini tamen alteri, quia sola externa intuetur, non potest obligari, nisi per modum humanum, subindeque nisi signo aliquo externo, ejus promissio exprimitur. Ad sponsalia tamen non est necessarium, quod promissio vel consensus exprimat per verba vel alia signa determinata, sed sufficiunt hæc aut illa quæcunque apta sunt exprimere alteri non sufficienter consensum & volitionem internam. Hinc est quod in quibusdam locis ad sponsalia sufficit missio annuli in digitum sponsæ, vel appensio torquis ad collum ejus, vel traditio arrharum, vel porrectio manûs sponsæ, postulante sponso; imò & ipsa taciturnitas sponsi & sponsæ, quando nimirum parentes, aut tutores, vel curatores, qui sunt loco parentum, contrahunt sponsalia pro filiis impuberibus, aut etiam puberibus ipsis præsentibus, & non contradicentibus.

Hæc sunt certa & indubitata ferè apud omnes Theologos & Jurisperitos, sed circa valorem sponsalium aliquæ sunt difficultates & controversiæ breviter hic discutiendæ & resolvendæ. Prima est, an sponsalia clandestina, id est quæ non fiunt coram Parocho & testibus, post Concilium Tridentinum sint valida? Prohibitis enim per Tridentinum matrimoniis clandestinis, prohibita quoque videntur clandestina sponsalia juxta axioma illud: *Prohibito matrimonio, censetur prohibitum id omne per quod ad illud pervenitur*, sumptum ex lege Oratio, ff. de sponsalibus.

A Dicendum tamen est, sponsalia clandestina etiam post Tridentinum, esse valida. Si enim essent invalida, maxime quia irritantur de cetero Tridentini sess. 24. de reformatione matrimonij, clandestina matrimonia irritantur: Sed tali decreto non irritantur: Ergo post Tridentinum valida sunt. Major parer, Minor verò probatur, ex eo quod id declaratum fuit expresse, testè Ledefmâ à Congregatione Cardinalium, Tridentini Interpretum, in hæc verba: *Decretum Concilii Tridentini, quo statuit quod matrimonia contrahenda sint solemniter coram Parocho, & testibus, habet tantum locum in matrimonio per verba de presenti, non autem in sponsalibus per verba de futuro*. Et rursus: *Decretum hoc annullat solum contrahenda matrimoniales, per verba de presenti clandestine facta, sponsalia verò per verba de futuro, relinquit in terminis iuris communis*.

Ratio etiam id suadet: Quidquid enim in nova lege expressum non habetur, veteris juris dispositioni relinquitur, ut dicunt Imperatores Theodosius & Valentinianus l. *Præcipimus*, cap. de appell. Sed in novo Tridentini decreto, contra clandestina matrimonia edito, nulla mentio fit de sponsalibus: Ergo ea censetur dispositio juris veteris relicta; unde cum jure veteri sponsalia clandestina valida sint, etiam post Tridentinum valida erunt.

Addo quod non eadem militat ratio in sponsalibus, ac in matrimonio clandestino: ratio enim quæ Tridentinum movit ad prohibenda matrimonia clandestina, fuit, ut vitaretur adulterium quod ex eis sequebatur; solebant enim plerique, spreto priori matrimonio, clam intro, de quo proinde Ecclesiæ non constabat, publicè alius contrahere, quod tamen adulterium erat: hoc autem locum non habet in sponsalibus, quandoquidem matrimonium contractum, spreto prioribus sponsalibus, validum est.

Ad illud verò axioma, *Prohibito matrimonio, censetur prohibitum id omne per quod ad illud pervenitur*, dicendum est illud debere intelligi, quando prohibetur matrimonium absolute, in omnibus modis; cum enim tunc nullo modo contrahi possit matrimonium, sponsalia erunt promissio rei illicitæ, ac proinde nulla. A novi Tridentini lege non inhihetur inter aliquas personas matrimonium absolute, sed ut clandestinè duntaxat contrahendum, subindeque ex hac nova lege, nulla in sponsalia prohibitio derivatur, cum nulla sit inter clandestinitatē matrimonij & sponsalium connexio; optime enim possunt sponsalia clandestinè contrahi, etiam si matrimonium debeat publicè celebrari.

Secunda difficultas est, an matrimonium clandestinum Tridentini lege irritum, habeat vim sponsalium? Id enim affirmant Henriquez, Cenninck, Layman, & alij ex Recentioribus; quia (inquiunt) talis contractus ex natura sua virtualiter habet vim sponsalium, & non fuit irritatus à Tridentino, nisi quatenus habet rationem matrimonij, propter graviam incommodam quæ ex matrimonio clandestino sequebatur, quæ non habent locum in sponsalibus, ut in resolutione superioris quaesiti dicebamus.

Oppositum tamen tenendum censet, propter duas declarationes Cardinalium, Concilij Tridentini interpretum, quæ habentur in ejus editione Lugdunensi anni 1640. & sess. 24. c. 1. de reformatione matrimonij. Prior ita loquitur: *Matrimonium contractum coram testibus, sed sine*

Paracho, vel alio Sacerdote, de ejus licentia post Concilium Tridentinum, non solum est nullum, sed nec vim habet sponsalium: aded ut sic contrahentes ad denuo contrahendum compelli non possint. Posterior vero paulo post ibidem expressa sic habet: Matrimonium contrahendum non servat formam Concilij Tridentini (licet contrahentes certam inter se de contrahendo matrimonio fidem dederint, & postea coram testibus sine Paracho de presenti contraxerint, carnali etiam copula inter eos subsequatur) non in sponsalia de futuro resolvitur, ita ut cogi possint contrahere servatam formam Concilij. Ex quibus declarationibus ruit fundamentum contrariae sententiae, asserentis Tridentinum suo decreto clandestinum matrimonium in ratione duntaxat matrimonij, non ratione sponsalij contractus irritasse. Constat enim ex praedictis declarationibus Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, Tridentinum non solum matrimonium clandestinum, sed etiam sponsalia in ijs virtualiter inclusa irritasse.

13. Sed queres, An post Tridentinum saltem matrimonium clandestinum inter puberes contrahendum habeat vim sponsalium? Respondeo etiam negativè propter aliam declarationem eorundem Cardinalium in cap. 2. sess. 24. in qua loquens de matrimonio inter impuberes contracto, haec habet: Quod si materia aetatis defectum non supplevit, hujusmodi matrimonium, si modo servatam Concilij contractum fuit, resolvitur in sponsalia. Ubi vides, ut tale matrimonium in sponsalia validè resolvì possit, ex quibus publicae honestatis vinculum oritur, ut necessariam conditionem à sacra Congregatione requirit, ut sit iuxta formam Tridentini contractum: Igitur formam Tridentini non servatam, in sponsalia non resolvitur.

14. Tertiò dubicatur, An sponsalia conditionata per copulam clandestinam subsequenter transseant in absoluta? certum est enim ea non transire in matrimonium ob legem Concilij Tridentini matrimonium clandestinum irritantis.

Respondeo negativè: Sponsalia enim conditionata non transseunt in absoluta, nisi conditio verificata, aut deposita, si pendeat à sola voluntate contrahentis: licet autem ante Tridentinum jure antiquo conditio per subsequentem copulam censereur deponi, eò quod tunc copula illa erat licita, & conjugalis censebatur, nec tamen cum talis copula non admitatur ut conjugalis, nec possit nisi affectu fornicario exerceri, cum invalida sit ad matrimonium contrahendum, non poterit per eam censeri conditio deponi, subindeque sponsalia sub ea contracta adhuc manebunt conditionata.

15. Demum circa id, quod diximus explicando sponsalium definitionem, ad sponsalia requiri mutuam utriusque promissionem & acceptationem, difficultas est, an possit unus validè promittere alteri matrimonium, illique obligari absque eo quod iste repromittat? Hoc enim negant Vazquez & Pontius, quia (inquiunt) matrimonium includit essentialiter mutuam utriusque traditionem & acceptationem de presenti, neque aliter fieri potest: Ergo promissio matrimonij futuri includit essentialiter mutuam utriusque promissionem & acceptationem, neque potest ab uno validè promitti, quin alter repromittat.

16. Dico tamen, quòd licet promissione sponsalitia non possit unus alteri promittere matrimonium, illique obligari absque eo quod iste repromittat, bene tamen simplici promissione.

Tom. 7.

A Prima pars patet, quia natura sponsalium reciprocam ex parte utriusque desiderat promissionem, ut supra ostendimus, sponsalium definitionem explicando. Secunda verò probatur ex eo, quòd nulla apparet repugnantia, cur non possit quis per modum simplicis promissionis alteri se gratis obligare ad contrahendum cum eo matrimonium, quando ille hoc requirit, & quòd iste talem promissionem acceptet cum expressa voluntate non repromittendi, subindeque sine reciproca obligatione ex parte sui: similis enim conventio fit quotidie in contractu census ex altera parte redimibilis, qui contractus est sine dubio onerosus, & ad commutationem pertinens: in illo enim censuarius promittit pecuniam datam ad censum recipere, quotiescunque placebit censuali ista eam reddere; & haec promissio ab illo acceptatur, alterumque obligat, absque eo tamen quòd iste repromittat eam reddere, & ad id obligetur; liberam enim retinet facultatem servandi in perpetuum, si velit, sub onere solvendi censum. Non repugnat etiam Joannem promittere Petro vendere illi suum pradium, quotiescunque ille volet emere, justo pretio, & Petrum hanc promissionem acceptare, absque eo tamen quòd ipse ad emendum se obliget; subindeque Joannem quidem ad vendendum agrum manere obligatum, si Petrus velit emere, quamvis Petrus ad emendum non obligetur. Joanne volente ut emat. Idem cum proportionè dicendum est in proposito. Nec obstat quòd dicunt Adversarij, nempe matrimonium, cum sit commutatio corporis pro corpore, essentialiter requirere mutuam ex utraque parte obligationem. Quamvis enim matrimonium non possit contrahi sine mutua utriusque traditione & acceptatione, non sequitur quòd pariter promitti nequeat sine utriusque promissione & acceptatione mutua; ut constat exemplo promissionis & professionis religiosae, potest enim quis ex parte sua per promissionem se obligare ad professionem in religione emittendam, ipsa religione non se obligante (ut patet in votis simplicibus, quae post biennium novitiatus à Novitijs Societatis emittuntur) tamen per professionem non possit professus se religioni obligare, quia similiter & reciproce religio se obliget professio, quia nimirum alia est natura professionis, & promissionis ipsius professionis. Cum ergo pariter longè sit diversa ratio de contractu matrimonij, ac de ipsa promissione contrahendi matrimonium, potest unus alteri promittere matrimonium, illique obligari absque eo quòd alter repromittat, & ipsi vicissim obligetur; licet repugnet matrimonium contrahi absque mutua ex utraque parte obligatione. Unde ad argumentum supra adductum, quòd est principium fundamentum Vazquez, & Pontij, concessio Antecedente, neganda est Consequentia.

ARTICULUS II.

Qui possint sponsalia contrahere?

Cum sponsalia sint promissio futuri matrimonij, constare eos ad sponsalia inhabiles esse, qui ad matrimonium contrahendum perpetuò inhabiles sunt. Qui verò solum ad tempus ad illud contrahendum sunt inhabiles, sponsalia contrahere possunt; quia possunt se obligare ad contrahendum matrimonium pro eo

Yyy;

tempo.

tempore quo ad illud erunt habiles. Sic impubes post septennium valide contrahunt sponsalia de matrimonio tempore pubertatis incundo. Et leges civiles prohibent ne tempore luctus vidua celebrent secundas nuptias, cum tamen ijs concedant eo tempore sponsalia contrahere, ut patet ex l. *folet ff. de his qui notantur infamia*, in qua sic dicitur: *Qua virum eluget, intra id tempus sponsam fuisse non hocer*. Item qui vovisset servare castitatem usque ad annum vigesimum, valide intra illud tempus contrahere posset sponsalia de matrimonio celebrando post illud tempus elapsum. Demum consanguinei in tertio vel quarto gradu possunt sponsalia contrahere sub conditione de futuro, si obtineatur dispensatio. Nec obstat quod habeant impedimentum praesens: nam impedimentum praesens solum obstat quominus de praesenti matrimonium contrahere valeant, non vero quod possint promittere matrimonium de futuro contrahendum, eo scilicet tempore, quo praesens impedimentum per dispensationem erit sublatum.

18. Certum est etiam aetatem pro sponsalibus contrahendis ab utroque jure requisitam, esse septennium. De Civili constat ex l. *in sponsalibus ff. de sponsal.* in qua dicitur, *posse sponsalia a primordio aetatis effici, si modo id fieri ab utraque persona intelligatur, id est (explicatio est legis) si non sint minores, quam septem annis*. De jure vero Canonico etiam liquet ex varijs Sumorum Pontificum rescriptis, ut ex cap. 4. & 5. de sponsal. impub. ubi Alexander III. interrogatus de sponsalibus juvenis cuiusdam cum puella, respondit fuisse valida. Si haec ante desponsationem septimum annum aetatis compleverat, secus autem fuisse irrita. Et cap. 13. eodem titulo Innocentius III. declarat, inter juvenem & puellam, de quibus fuerat interrogatus, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta, cum consisteret puellam nondum ad septennium pervenisse. Et cap. unico eodem titulo in 6. Bonifacius VIII. affirmat sponsalia ab impuberibus contracta ante septennium nulla esse, nisi postea consenserint, & signo aliquo externo consensum suum expresserint.

18. Ratio vero cur jura citata hanc aetatem ad valorem sponsalium requirant, assignatur a D. Thoma hic art. 2. Cum enim sponsalia (inquit) sine quadam promissione futurorum, oportet spondentem habere aliquam prudentiam circa futurum, quae usum rationis requirit. Eius autem respectu triplex est gradus secundum Philosophum, 1. Ethic. cap. 4. Primus est, cum quis neque intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus, quo homo ab alio capere potest, sed ipse per se non sufficit ad considerandum & intelligendum. Tertius est, cum homo & ab alio jam capere potest, & per se ipsum considerare. Et quia ratio paulatim in homine convascit, secundum quod quiescant motus & fluxibilitas humorum, ideo primum statum rationis obtinet homo ante primum septennium, & propter hoc nulli contractui tunc aptus est, adeoque nec sponsalibus. Sed ad secundum statum incipit pervenire in fine secundi septennij, unde etiam tunc temporis solent pueri scholarum disciplinae tradi. Ad tertium vero statum incipit homo pervenire in fine secundi septennij, quantum ad ea, quae ad personam ipsius pertinent: quantum vero ad ea quae extra ipsum sunt, in fine tertij septennij. Et ideo ante primum septennium nulli contractui homo aptus est. Sed

A in fine primi septennij incipit esse aptus ad illa quae promittenda in futurum, praecipue de iis ad ad obligandum se perpetuo vinculo, quia non adhuc firmam habet voluntatem; ideoque tunc possunt contrahi sponsalia. In fine autem secundi septennij jam potest obligare se de iis, quae ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad conjugium. Post tertium denique septennium potest etiam de rebus suis disponere constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundum annum.

Dices: Pro contrahendo matrimonio directam aetatem assignatur in jure maribus & feminis annorum aetatem duodecim annorum pro feminis, & quatuordecim pro maribus. Ergo cum sponsalia ad matrimonium ordinantur, pro sponsalibus septennium utriusque assignari non debet. Sed nego Consequentiam & pariter, nam ut recte discurrit S. Doctor ibidem in resp. ad 3. Tempore contractus matrimonij non solum requiritur dispositio ex parte usus rationis, sed etiam ex parte corporis, ut sit tempus generationi aptum; quae puella in duodecimo anno ad bevenit, ut patet ex generationis aetate, puer autem in fine secundi septennij, ut Philosophus ait in 9. animalium; simul autem usum discretionis accipiunt, qui tantum in sponsalibus requiritur; ideo in sponsalibus determinatur annus tempus utriusque, non autem in matrimonio.

Quaeres primo: An si ante septennium contrahentes habeant usum rationis sufficientem, & si tunc malitia aetatem suppleat, sponsalia valida sint?

Respondeo affirmative: Malitia enim supplet aetatem respectu matrimonij. Ergo debet quoque suppleat respectu sponsalium. Anceps est certum, & constat ex cap. 9. de sponsal. impub. ubi Alexander III. de illis sic ait: *Si ita fuerint aetate proximi, quod potuerint copula carnali conjungi, minoris aetate intuitu separari non debent, si unus in alium visus fuerit consentire, cum in ea aetate supplevisse malitia videatur*. Et cap. ultimo eodem titulo Innocentius III. consultus de puella, quae contraxerat circa annum duodecimum, eratque dubium, an sufficientem aetatem attigisset, respondet in hunc modum: *Si puella viribilis non erat aetate, & aetatem ea prudentia non supplebat, procul dubio inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta fuerunt*. Consequentia vero probatur, cum enim sponsalia non sint tantum momenti ac matrimonium, possintque multis de causis dissolvi, matrimonium vero insolubile sit, par, vel major est ratio, quod in sponsalibus malitia suppleat aetatem, quam quod eam suppleat in matrimonio.

Quaeres secundo: An ultra hunc casum a jure expressum, quando scilicet malitia supplet aetatem, tempus septennij pro sponsalibus a jure statutum, possit aliquot diebus praeveneri, subindeque non requiratur ad sponsalia septennium mathematicè completum, sed sufficit quod sit completum moraliter.

Respondeo ad validitatem sponsalium, si contrahentibus malitia non suppleat aetatem, exigi septennium ultimam die mathematicè completum. Nam quando tempus a lege praescribitur propter aliquod periculum, quod in ita iuratusmodi praescripti tempus sublevari potest, servandum est usque ad ultimum complementum mathematicè seu metaphysicè ab solutum; ideo etiam annus decimus sextus ad faciendam praescriptionem

nem in Religione, à Tridentino præscriptus, de-
bet esse mathematicè completus; quia est præ-
scriptus ad evitandum periculum, quod infra
hoc tempus subesse potest de minus maturo &
deliberato consensu: Atqui septennium in spon-
salibus similiter præscriptum est ad evitandum
defectum pleni iudicii & libertatis; qui infra
septennium subesse potest: Ergo ad valorem
sponsalium septennium usque ad ultimum diem
mathematicè completum esse debet, quando
non constat quod malicia suppleat ætatem.

23. Dices: Ad contrahendum matrimonium
sufficit annus decimus quartus moraliter com-
pletus in viro, & duodecimus in femina: Ergo
etiam ad contrahenda sponsalia, quæ sunt dis-
positio ad matrimonium, sufficit septennium
moraliter completum.

Confirmatur: In favorem testamenti con-
ceditur testatori, ut decimus quartus annus, qui
ad testandum requiritur, si per ultimum diem
tantum inchoatus: Ergo id etiam conceden-
dum est sponsalibus, præsertim cum hoc in eo-
rum favorem cedat.

24. Respondeo concessio Antecedente, nego Con-
sequentiæ & paritatem; nam neque in matri-
monio contrahendo, neque in testamento con-
dendo subest idem periculum quod subest spon-
salibus, ne sine pleno consensu fiant, si infra cõ-
pletum septennium contrahantur. Falsum verò
est quod additur, nempe in favorem sponsali-
um cedere, ut ultimâ die septennij tantum in-
choatâ contrahantur; nam id favorabilus est
sponsalibus, quod magis ad eorum libertatem
conducit, scilicet ut contrahantur ultimâ die
septennij mathematicè expleta, quia certius est
de contrahentium libertate, & pleno iudicio.

25. Dices rursus: D. Thomas hic art. 2. ad 7. sic
ait: Dicendum quod in sponsalibus etiam similiter se
appropinquant contrahentes ad tempus septennij, con-
tractus sponsalium habet robur, quia secundum Philo-
sophum in 2. physic. quod parum deest, quasi nihil de-
esse videtur: Ergo ex D. Thoma valori sponsa-
lium non obest, quod desint aliquot dies ad
complendum septennium, subindeque ad va-
lorem istorum septennium moraliter comple-
tum sufficit.

26. Respondeo eo loco S. Doctorem loqui so-
lum de casu, in quo constat sufficientem usum
rationis prævenire tempus septennij expleti, &
malitiam supplere ætatem; nam post verba in
objectione relata, statim subiicit: Hæc autem
propinquitas à quibusdam determinatur ad tempus
sex mensium; sed melius est quod determinetur secun-
dum conditionem contrahentium, quia in quibusdam
magis acceleratur rationis usus, quam in alijs.

27. Quæres tertio, quis rationis usus requiratur
ad contrahenda sponsalia?

Respondent Sanchez, Amicus & alij, sufficere
illum qui satis est ad peccandum mortaliter, id-
que probant, quia usus rationis qui sufficit ad
obligandum se per votum simplex Religionis,
potest etiam sufficere ad obligandum se per spon-
salia, cum hæc obligatio facilius aufferri possit,
quàm illa: usus autem rationis (inquiunt) qui
sufficit ad mortale, sufficit ad obligationem voti.

28. Oppositum tamen docet expressè D. Tho-
mas hic art. 2. ad 2. & ratio ejus est, quia ad pec-
catum mortale sufficit consensus in rem præ-
sentem, ad sponsalia autem requiritur consensus
in futurum: major verò rationis discretio neces-
saria est ad providendum in futurum, quàm ad

consentiendum in actum præsentem. Unde ad
fundamentum Recentiorum, negatur subsum-
ptum, propter eandem rationem; votum enim,
cum sit de futuro, majorem usum rationis po-
stulat eo, qui sufficit ad peccandum mortaliter.

ARTICULUS III.

*Resolvuntur breviter aliquæ difficultates de
obligatione ex sponsalibus proveniente.*

Certum est, sponsalia inducere obligatio-
nem ad matrimonium contrahendum, cum
omnis promissio valida & acceptata inducat
promissionem faciendi id, quod promittitur.
Unde Innocentius III. cap. 2. de sponsalibus sic
ait: Hi qui de matrimonio contrahendo purè & sine
omni conditione fidem dederunt, commoneandi sunt, &
modis omnibus inducendi, ut præstent fidem observent.

Dices: l. 1. cap. de sponsalibus sic dicitur: 30.
Alij desponsata, renunciant conditioni, & nubere alijs
non prohibetur: Ergo sponsalia non inducunt ob-
ligationem ad matrimonium contrahendum.

Respondet Sanchez 2 lib. 1. disp. 17. legem il-
lam Cæsaream fuisse tanquam injustam à Sum-
mis Pontificibus & jure Canonico abrogatam.
Sed veritas cum Glossa dicendum, eam commu-
ni sententiâ non adversari, sed intelligi, despon-
sata non prohiberi, sponsalibus ex consensu
sponsi renunciatis, alteri nubere. Possunt enim
contrahentes ex communi consensu in ita spon-
salia sibi mutuo relaxare, ipsque relaxaris vali-
de ac licite cum alijs contrahere.

Certum est etiam, obligationem illam ex
sponsalibus ortam, gravem esse, cum sit de re
gravi, & in materia iustitiæ, ut potè inducitur per
contractum onerosum, subindeque peccare
mortaliter sponsum vel sponsam, si absque justa
causa resiliat, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad
2. his verbis: Dicendum quod ex tali promissione ob-
ligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum,
& peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legiti-
mum impedimentum interveniat. Ex quo etiam
constat, posse ac debere cogi poenitentem, ne-
gando illi absolutionem, quamdiu vult resili-
re sine justa causa, quia tamdiu est in statu peccati
mortalis, atque adeo incapax absolutionis.

Hæc sunt certa & indubitata apud omnes The-
ologos & Jurisperitos. Sed dubitatur primo, an
resiliens injustè à sponsalibus in foro externo
per censuras, aliasque penas à iudice Ecclesi-
astico cogendus sit servare fidem? Ratio dubitan-
di est primo, quia in cap. Requisivit de sponsali-
bus, mulierem, quæ etiam cum juramento nu-
ptias promiserat, monendam esse potius, quàm
cogendam, Lucius Papa declarat, rationemque
reddit, quia matrimonia debent esse libera, &
coactiones difficiles solent exitus frequenter
habere. Secundo, quia matrimonium coactum,
& per violentiam contractum, non est verum
matrimonium: Ergo sponsi cogi non debent ad
matrimonium.

Nihilominus dicendum est, regulariter & per
se loquendo, cogi posse ac debere injustè resili-
entem, per censuras, aliasque penas, si sponsa-
lia jurata fuerint, si non; per accidens tamen
illum non esse cogendum, quando periculum
est, ne ex tali coactione sequantur gravia scan-
dala, vel incommoda, puta mors uxoris, aut rixæ
perpetuæ inter conjuges, vel divortia.

Prima pars hujus resolutionis, quæ est contra
aliquos,

aliquos, asserentes tunc solum resiliences à sponsalibus cogendos esse, quando sponsalia iuramento confirmarunt, probatur primò ex cap. *Ex litteris* 2. de sponsalibus, ubi Alexander III. de quodam resiliens à sponsalibus ait, non solum esse monendum, sed etiam Ecclesiastica censurâ compellendum, nisi rationabilis causa obstitit. Nec refert quòd ibi loquatur de sponsalibus iuratis, nam solum ibi factum narrat, quod non est per modum juris ad reliquos casus trahendum.

35. Secundò, iudex ex officio tenetur compellere ad reddendum cuique quod ei ex iustitia debetur, est enim cultus iustitiæ: Sed contrahentes sponsalia ita se habent ut sponsus sponsæ, & sponsa sponso debeat ex iustitia servare fidem, etiam si non iuraverit: Ergo etiam si non iuraverint, tenetur iudex eos compellere, cum à sponsalibus injustè resiliunt.

36. Tertiò, Cum iudex Ecclesiasticus sit ex officio pastor animarum, quia fori Ecclesiasticum, etiam externum, in hoc distinguitur à Civili, quòd per se ordinatur ad bonum spirituale, tenetur providere bonum spirituale sponsi & sponsæ: Sed ad bonum spirituale sponsi & sponsæ pertinet, quòd uterq; adimpleat promissionem, quam recit contrahendo sponsalia, alias enim uterque peccabit peccato infidelitatis & iniustitiæ: Ergo per se loquendo iudex tenetur compellere sponso ad contrahendum matrimonium, si extra legitimum causam sponsalia adimplere recusent.

37. Quòd verò per accidens interdum illi non sint cogendi, quando nimirum periculum est, ne ex matrimonij contractione sequantur gravia scandala, vel incommoda, patet primò, quia cum ex fine desumenda sit ratio, & necessitas mediòrum, tunc solum iudex Ecclesiasticus debet cogere sponso ad contrahendum matrimonium, quando fini matrimonij hoc expedit: Sed in hoc casu cogere non expedit fini matrimonij, nimirum mutuo obsequio inter virum & feminam, utpote quòd in hoc casu omnimò perturbari evidens est: Ergo &c.

Secundò, quia iudex Ecclesiasticus non cogens renitentem in hoc casu, maxime providet iuri partis innocentis, etiam postulantis matrimonium, vitat enim ipsius grave nocumentum, sicut si petenti proprium gradum ad se necandum, iudex denegaret.

Tertiò, quia licitum est minùs malum permittere ad vitandum majus malum: Sed majus malum est scandala & perpetuas inimicitias inter sponsum & sponsam oriri, quàm fidem sponsaliorum frangi: Ergo hoc permitti potest, ut illud vitetur.

In illo tamen casu debet iudex in utroq; foro compellere sponsum, qui non vult servare fidem ad resarcienda damna etiam ex sola violatione promissionis provenientia, quale est quòd femina ita repudiata non tam facile inveniet virum alterum, cui nubat, nisi augeatur ejus còs.

38. Ex his facile conciliari possunt rescripta Lucij III. & Alexandri III. suprà relata, quæ videntur inter se pugnancia: cum enim Lucius dixit non esse injustè resiliens cogendum, respexit ad graviora mala, quæ ex hujusmodi coactione probabiliter timentur, ait enim: *Cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quàm cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.* Quando verò Alexander dixit illum esse cogendum, respexit ad obligationem quam sponsus habet à sponsalibus sine causa

A non resiliendi, ut patet ex verbis illis: *si non quieverit monitis, Ecclesiastica censura cõpelli, nisi ipsam (nisi rationabilis causa obstitit) in matrimonium recipiat.* Ex quo patet solutio ad primam rationem dubitandi.

Ad secundam verò respondetur primò, solum coactionem injustam, qualis non est ea, de qua loquimur, irritare matrimonium. Secundò, matrimonium illud, ad quod sponsus in iudicium sponsalibus resiliens cogitur, esse simpliciter voluntarium & liberum in sua causa, voluntarie enim & libere promittit futurus nuptias.

Dubitat secundò, an quando in sponsalibus nullus præfigitur terminus ad matrimonium contrahendum, ea incipiant obligare statim ac contrahuntur? Affirmant Coninck, Pontius, & alij, probantque primò ex 14. regula juris in 6. quæ sic habet: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debentur.* Secundò, quia votum statim obligat à die qua emittitur: Ergo & sponsalia. Tertiò lic arguit Pontius: Quando adimpletio promissionis est omni tempore utilis promissio, promittentem semper obligat ad eam adimplendam: Sed adimpletio sponsalium promissionis est omni tempore utilis sponsæ cui facta est: Ergo semper obligat ad eam adimplendam, nisi ex causa justa differatur.

Sententia tamen negans, quam tenent Sanchez, Amicus, & alij ex Recentioribus, videntur probabilius, quia id commune est omni debito, cuius solutioni non est certa dies præfixa, ut debitor non teneatur illud solvere, nisi à creditore requisitus, ex l. *Debitorum præsentis cap. de pig. juncta glossa*: Ergo quando in sponsalibus nullus præfigitur terminus, ea solum obligare censentur, quando unus ex contrahentibus exigit promissionis impletionem, & matrimonij celebrationem, nisi forte propter pudorē, vel timorem petere non audeat, ut contingere solet feminis naturâ verecandis: in eo enim casu tenetur sponsus datâ proximâ commoditate celebrare matrimonium, quamvis sponsa id non exigeret. Unde

D Ad primùm opposita sententiæ dicendum est, in regula illa juris, *In omnibus obligationibus*, & c. subintelligi debere, *petente creditore, alioquin inutile foret mutuum, si ab ipso primo die mutuatarius obligaret ad illud restituendum.*

Ad secundum nego Consequentiam & partem, cum enim Deus per seipsum voti adimpletionem non petat, nec sit major ratio, cum potius uno, quàm alio tempore votum illud adimpleat, ad illud implendum omni tempore repetitur, quo commoda offertur occasio.

E Contra verò cum contrahentes sponsalia eorum adimpletionem per seipso postulare possint, eorum obligatio non urget, donec una pars ab altera eorum adimpletionem petierit. Ad quòd adimpletio voti semper est grata Deo, eoque gratio, quò citior, celebratio verò matrimonij non semper eò gratio, vel utilior est sponsis, quò celerior; imò sæpè utilior est uno tempore, quàm alio, ob varias circumstantias occurrentes. Unde ad tertium, nego Minorem. Major etiam non est semper vera, nam licet omni tempore utilis sit pecunie solutio, tamen non semper obligat, nisi creditore requirente.

Tertiò dubitatur, an obligatio quam habent desponsati, tanta sit, ut si alteruter peccatum fornicationis committat cum alia persona, sit peccatum speciale, live alterius speciei à fornicatione.

catione? Partem negantem tenet Covarruvias lib. 4. decretor. part. 1. cap. 1. quem ex Recentioribus sequuntur Pontius, & Meratius, probantque primo, quia ut hoc esset peccatum alterius speciei à fornicatione, oporteret quòd ratione sponsalium sponsus haberet aliquod jus ad corpus sponsæ, & è converso: hoc autem verificari nequit, quandoquidem sponsalia nihil aliud sunt, quàm mutua promissio futurarum nuptiarum; ex promissione autem non acquiritur jus ad rem promissam.

43. Secundò, sponsus & sponsa non aliam contrahunt obligationem, quàm ineundi suo tempore matrimonij, quia non aliter sibi promittunt: Sed non faciunt contra hanc obligationem, quando fornicantur: Ergo fornicando non peccant contra justitiam, sed solum contra castitatem & temperantiam.

Tertiò, Theologi docent sponsalia se habere ad matrimonium, sicut votum simplex Religionis ad votum solemne: At si ille, qui vovit ingredi Religionem, ante ingressum Religionis labatur in peccatum carnis, non peccat peccato mortali distincto à simplici fornicatione: Ergo nec desponsati, cum ante matrimonij celebrationem cum alijs fornicantur.

44. Denum, si tale peccatum specie differret à fornicatione, seu peccato intemperantiae, ad aliam luxuriæ speciem pertinere: Sed hoc dici nequit, cum D. Thomas 2. 2. quæst. 154. enumerans omnes luxuriæ species, nullam istius faciat mentionem: Ergo &c.

45. His tamen non obstantibus, sententia affirmans tale peccatum specie à simplici fornicatione differre, communior est apud Theologos, licet Sanchez lib. 1. disp. 2. id solum concedat quo ad sponsam, & eos qui cum ipsa fornicantur, non verò quo ad sponsum, & eas quæ fornicantur cum ipso; quia (inquit) injuria, quæ per fornicationem sponsi fit sponsæ, prudentum arbitrio levis est, cum ex illa sponsa nullam incurrat infamiam.

Dico breviter, Copula carnalis sponsæ & sponsi cum alijs, non solum est contra castitatem & temperantiam, sed etiam contra justitiam in re gravi, subindeque transfert peccatum fornicationis in aliam luxuriæ speciem.

46. Ratio primum est, quia licet per sponsalia sponsus non habeat jus in re ad corpus sponsæ, nec sponsa ad corpus sponsi, siquidem hoc jus non traditur nisi per matrimonium, bene tamen jus ad rem; quia promissio, quæ est in contractu sponsaliorum obligans ex justitia, est promissio faciendi proprium corpus, sponsi vel sponsæ corpus, & non tradendo ipsum alteri: inde enim inferitur, quod si alteri ipsum tradat, sicut tradit per fornicationem, peccat peccato speciali injustitiæ.

47. Præterea loquendo de fornicatione sponsæ, per eam longè se viliorē reddit, ita ut nullus honestus eam postea velleret ducere in uxorem; in quo certè gravem injuriam sponso irrogat. Insuper sese periculo concipiendi exponit, & consequenter sponsum periculo alienam prole tanquam propriam alendi & hæredem habendi. Loquendo verò de fornicatione sponsi, licet non sit tale periculum, neque ipse ipse redatur notabiliter vilior, sponsa tamen valde durum est, per se loquendo, videre sponsum, etiam tunc cum maxime deberet ab ipso amari, implicitum amore alterius, & in periculo susci-

Tom. V.

piendi ex ea liberos, qui postea communibus sumptibus alendi erunt, quique ipsius oculis perpetuò offendent.

Ad primum verò ex motivis in contrarium. 48. nego Minorem; ex obligatione enim contrahendi matrimonium, orta ex sponsalibus, sequitur jus justitiæ in sponso ad corpus sponsæ, & è converso; non quidem jus in re, sed jus ad rem, ut in prima probatione declaravimus. Unde

Ad secundum dico, sponso dando jus ad rem in corpus suum, hoc ipso se obligare ad nihil faciendum illicitè contra illud jus, quo alter justè offendatur, subindeque ad non tradendum corpus suum alteri, sicut traditur per fornicationem.

Ad tertium respondeo quòd licet votum simplex Religionis & sponsalia in hoc conveniant, quòd sicut votum simplex Religionis est promissio, votum verò solemne habet adjunctam traditionem; sic sponsalia habent rationem promissionis, matrimonium verò rationem traditionis; differunt tamen in eo, quòd per votum simplex Religionis, utpotè quòd fit soli Deo, Religio nullum jus justitiæ acquirit; at verò per mutuatam promissionem, quæ fit in sponsalibus, quilibet sponsus acquirit jus justitiæ, quamvis imperfectum, ad corpus alterius.

Ad quartum respondent aliqui cum Paludano, peccatum a sponsis fornicantibus commissum esse propriè adulterium, quia in 1. si uxor §. 3. ff. ad legem Juliam de adulterijs, dicitur, in sponsa etiam hoc idem peccatum esse vindicandum; quia nec matrimonium qualecunque, nec spem matrimonij violari permittitur.

Sed hæc responsio displicet, primò quia in 1. in §. 1. eodem titulo dicitur, adulterium propriè in nuptiam committi: Sed sponsa nondum est nupta: Ergo peccatum fornicationis cum ipsa commissum non est propriè adulterium.

Secundò, quia in cap. Lex illa 36. qu. 1. §. Cum ego, dicitur adulterium, violatio thori alieni: Ac fornicatio cum sponso vel sponsa non est thori alieni violatio, quia notudum eundem thorum habent: Ergo non est propriè adulterium. Nec Paludani sententiæ favet suprà dicta lex, si uxor, quia talis lex potius utrumque peccatum distinguit, adulterium scilicet, quo violatur matrimonium, & fornicationem sponsæ, quæ spes matrimonij violatur. Unde dicendum est, tale peccatum reductivè solum pertinere ad speciem adulteri, sicut sponsalia reducuntur ad matrimonium, suntque matrimonium inchoatum.

ARTICULUS IV.

Quibus de causis sponsalia dissolvi possint?

Vix solent assignari causæ, ob quas sponsalia possunt dissolvi, aliquas in hoc articulo declarabimus, alias verò in sequenti.

In primis ergo sponsalia inter puberes contracta mutuo eorum consensu dissolvi possunt, ut docet D. Thomas hic art. 3. ad 5. & probat ex cap. Præterea 7. de sponsal. ubi Innocentius III. affirmat sponso, si se invicem admittere noluerint, resilire posse à contractu. Nec obstat quòd addit, posse hoc in patientia tolerari, ne pejus eveniat, quasi tantum id permittat ut minus malum. Nam rectè ibidem S. Doctor observat, Pontifex adduxit exemplum eorum, qui interposita fidei societatem inierunt, ait enim: Ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contra-

zzz

hant,

hant, & postea adinvicem sibi remittunt, &c. Sed i-
sti possunt licite & jure sibi praestitam fidem re-
mittere: Ergo & sponsi mutuo consensu licite
possunt à sponsalibus resilire.

84. Ratio etiam id suadet: Omnis enim contra-
ctus ex natura sua solubilis (cujusmodi est con-
tractus sponsalium) potest per easdem causas
dissolvi, per quas potest valide fieri, si jus superi-
us non resistat dissolutioni, ut hic non resistit,
sed potius expresse permittit capite citato: Sed
contractus sponsalium mutuo contrahentium
consensu fit: Ergo etiam mutuo eorum consen-
su dissolvi potest. Estque id verum, licet sponsa-
lia fuerint jurata, quia ut docet S. Thomas 2. 2.
qu. 89. art. 9. ad 2. quando juramentum anne-
ditur promissioni homini facta, pendet ab illa,
ut accessorium à principali, quo cessante, cessat
accessorium: igitur cessante promissione, vo-
luntate ejus, cui facta est, juramentum amplius
non obligat.

85. Dixi autem, sponsalia inter puberes contracta,
quia impuberes, quamdiu tales sunt, non possunt
valide renunciare sponsalibus, ut habetur cap.
De illis de despons. impub. sed expectare debent
usque ad pubertatem, in qua possunt reclamare
& sponsalia dirimere, ut dicitur eodem cap. &
ante hanc aetatem nullus eorum dissensu a jure
admittitur. Quod merito statutum fuit, ne pro-
pter illius aetatis infirmitatem & incontinentiam
cum aliorum praedictio sponsalia semel con-
tracta frequenter mutarentur, & simul hac lege
providetur, ut si qua forte impuberes sponsa-
lia contraxerint, quae minus placerent aut expe-
dirent, maturiori judicio, in nubili aetate ade-
pto, corrigere possent. Si tamen impubes spō-
salia juramento confirmaverit, pubertatem a-
deptus, tenetur ea adimplere, ut constat ex cap.
Ex litteris 2. de sponsal. ubi Alexander III. man-
dat, compellendum esse quendam juvenem, cum
impuber sub juramento cum puella impubere
sponsalia contraxerat, ad ea servanda; *quia pericu-
losum est* (inquit) *contra suum juramentum veni-
re*. Juri Canonico concinit civile l. *finale* ff. de li-
berali causa, ubi admittitur juramentum impu-
beris, & ad illud servandū cogitur puber factus.

86. Secundō, matrimonium cum posteriori spō-
salia dirimit cum priori contracta, ut dehnitur
cap. Sicut, & cap. si inter de sponsal. & cap. 1. de
sponsa duorum. Quia nimirum quotiescunque
duo vincula concurrunt simul in eadem perso-
na, quorum nequit utrumque servari, fortius
prævalet: Sed fortius est vinculum matrimonij,
quam vinculum sponsaliorum: Ergo conjugali
obligatione superveniente sponsalitia cessat.

87. Sed difficultas est & controversia inter Theo-
logos, an quando alter desponsatorum contra-
hit matrimonium cum alia, uxore mortuā, tene-
atur priorem sponsam ducere, si ipsa velit, & ad-
huc innupta sit, subindeq; vinculum sponsalio-
rum tunc non extinguatur, sed tantūm suspen-
datur: Respondeo affirmativē, quia si obligatio
sponsalium tunc penitus extingueretur, vel id
esset ex natura rei, sive jure ipso naturali, vel ex
dispositione juris positivi? Non primum, quia solo
jure naturali spectato fortius vinculum & impe-
dimentum superveniens non extinguit priorem
obligationem, sed tantūm eam suspendit. Nec
etiam secundum, quia jura cit. dicunt talem de-
bere in matrimonio contracto permanere, quā-
diu durat, eo durante, non teneri implere spō-
salia, quia matrimonium rescindere nequit.

A Confirmatur: Qui vovit ingredi Religionem
posteaque contrahit & consummat Matrimo-
nium, non propterea liberatur omnino ab voti
obligatione voti, sed tenetur mortuā uxore, religio-
nem ingredi. Item si promisi Petro agrum, religio-
nem postea tradidi Paulo, si Paulus eundem agrum
stamento seget, teneor illum Petro tanto pos-
tmissionis restituere; cum res promissa & acce-
pitata semper clamet ad promissarium: Per simi-
liter sponsi, per sponsalium contractum pos-
sunt sponsa, & per Matrimonium cum alia ve-
ritum alienata, iterum sui juris facta, restituta
est priori sponsa, cui fuerat per sponsalia pro-
missa.

B Nec valet si dicas, quod quando aliquis vovit
religionem strictiorem, & proficitur laxiorem,
licet peccet profitendo laxiorem, tamen per so-
lemne votum laxioris, extinguitur votum sim-
plex strictioris: Ergo similiter, licet quini des-
ponsatus, Matrimonium inquit cum altera, pec-
cet, tamen per tale Matrimonium, obligatio vo-
ta ex sponsalibus omnino extinguitur. Non va-
let, inquam, concessio enim Antecedente, Con-
sequencia & paritas neganda est. Non valet enim
exemplum de voto strictioris Religionis; tum
quia de hoc est specialis dispositio juris cap. *De
post votum*, de regulis juris in 6. ubi Bonifacius
VIII. ad subveniendum hominum fragilitati, di-
spensat, ut votum simplex strictioris Religionis
commutetur in solemne laxioris. Tum etiam,
quia per simplex votum religionis, nullum jus
acquiritur Religioni, sed Deo tantum; & per
consequens ex parte strictioris religionis, nul-
lum jus laeditur, si in laxiori fiat professio: cum
vero desponsatus uni, Matrimonium contrahit
cum altera, laeditur jus sponsa per sponsalia ac-
quisitum, quod proinde perit rescindit, cum id
possibile est.

C Tertiō, ubi constitutio Tridentina de elande-
stino Matrimonio nondum est recepta, priora
sponsalia dissolvuntur per posteriora, copula
subsecuta, quia per subsequentem copulam po-
steriora sponsalia transeunt in praesumptum Ma-
trimonium, vi cuius priora dissolvuntur, non se-
cundum ac per quodcumque Matrimonium in facie
Ecclesiae celebratum; ut constat ex cap. *Si qui
solum*, de sponsal. praesumit enim jus eos maritali
affectu se cognovisse, & consensisse in Matrimo-
nium de praesenti, si bique invicem sufficienter
id manifestasse.

Si autem queras, an ubi receptum est Triden-
tinum, etiam posteriora sponsalia, subsecuta co-
pula, dissolvant priora? Respondeo quod si po-
sterior desponsata, per copulam sit damnosa
passa notabile, aut passiva infamiam, nisi cum ea
contrahatur Matrimonium, dissolvuntur priora
sponsalia, non ratione posteriorum, quae nulla
sunt, nec ratione praesumpti Matrimonij, cum
talis copula fornicaria sit, subindeque non possit
praesumi facta affectu maritali, sed ratione da-
mini quod posterior injuste pateretur; ad quod
damnum reparandum vir magis obligatur,
quam ad implendam promissionem datam prio-
ri sponsa; praesertim cum ista, ut supponimus,
non aliud patiat damnum, quam non exhibi-
tionem rei promissa.

Quartō, pro fornicationem dissolvuntur spō-
salia, sive sponsa fornicata fuerit sive sponsus;
Tum quia in sponsalitia promissione, quan-
tumvis jurata, semper subintelligitur haec
tacita conditio, nisi sponsa aut sponsus in legem
Matr-

matrim. nij peccaverit. Tum etiam, quia si potest vir propter fornicationem uxoris iuste illam a se dimittere; a fortiori poterit sponsus propter fornicationem sponsae illam ad se non admittere, ut ait Innocentius III. cap. *Quemadmodum de iurejurando*. Eademque ratio est de sponsa fornicante, quia quantum ad violationem sponsaliciae fidei, sponsus & sponsa ad paria iudicantur, ut recte ait Panormitanus in cap. cit. num. 4. Si vero tam sponsus, quam sponsa fornicaverit, non fit propterea inter ipsos delictorum compensatio, sicut inter conjuges adulterantes, sed sponsus fornicans sponsam fornicantem dimittere potest, quia inter imparia delicta non cadit compensatio: ac sponsus & sponsa fornicando non sunt in pari delicto, cum in ordine ad matrimonium longe gravius crimen sit sponsae, quam sponsi fornicatio, sed quod maior infamia nota sit sponsi fornicanti sponsam uxorem ducere, quam sponsam fornicanti sponsi nubere. Unde diversa est ratio de fornicatione a sponsis commissa, quam de adulterio a conjugibus patrato; quia in adulterio spectatur fides conjugal, quae aequae a viro, ac ab uxore frangitur, cum aequae uterque ad eam servandam per matrimonium se obligaverit: in fornicatione vero a sponsis commissa non solum spectatur fidei violatio per sponsalia promissa, sed etiam infamia, quae ex ea sponsis resultat: haec vero longe maior, ut diximus, ex fornicatione sponsae in sponsum, quam ex fornicatione sponsi in sponsam, derivatur.

Quod diximus de fornicatione corporea, eam nimirum esse causam efficientem ad dirimenda sponsalia, dicendum est cum proportionem de fornicatione spirituali, per haeresim, vel apostasiam; sufficientem enim causam sponsalia dissolvendi praebet sponsus, vel sponsa haeresim amplectens; cum propter periculum pervertis nris sponsi Catholicis: tum propter periculum ne futura proles patris & matris haeresi inficiatur.

62. Quinto, Sponsus sufficientem habet causam sponsalia dissolvendi ex eo tantum, quod sponsa fuerit per vim absque ipsius culpa ab alio rapta; cum hic non tantum attendatur ad culpam, sed etiam ad infamiam, quae in eo casu in sponsi personam redundat; magnum enim dedecus sponsi est, habere uxorem ab alio, etiam sine ipsius culpa, cognitam.

63. Sexto, dissolvuntur sponsalia per discessum unius ex sponsis sine consensu alterius in regionem remotam, cum mutatione domicilij. Tunc enim licitum est parti relictae contrahere cum alio, ut dicitur cap. 5. de sponsal. ubi Alexander III. ea de re consultus ab Archiepiscopo Panormitano, sic illi respondet: *De illis, qui praestito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimittunt terram se ad alias partes transferentes, hoc tibi volumus innoscere, quod liberum erit mulieribus istis, si non est amplius in facto processum (hoc est si non sit vel de praesenti matrimonium contractum, vel carnalis copula subsecuta) ad alia vota se transferre.*

64. Ratio etiam suffragatur: nam hoc ipso quod sponsus in longinquas partes domicilium transfert, ex parte sua censetur a sponsalibus resilire, ac proinde sufficientem causam alteri praebet, ut possit alij nubere, seu ut loquitur Pontifex, ad alia vota se transferre.

65. Dices: L. 2. Cap. de sponsal. dicitur, quod si sponsus ablit a sponsa, sed in eadem provincia,

Tom. V.

atenebitur sponsa biennio expectare, quo elapso alij nubere poterit. Si vero ablit in diversa provincia, tenebitur expectare triennio l. 2. de repudijs. Quae lex etiam non loquatur expresse de absentia in diversa provincia, de ea tamen intelligunt communiter juris Interpretes, idque docet utraque Glossa. Si autem causa absentiae sit necessaria, expectandum est ultra quadriennium, & amplius, ait lex penultima ff. de sponsal. ubi Cajus Jurisconsultus sic loquitur: *Saepe iusta ac necessaria causa non solum annum, vel biennium, sed etiam triennium, & quadriennium, & ultra trahere sponsalia possunt, veluti valetudo sponsi, sponsae, vel mortis parentum, aut capitalia crimina, aut longiores peregrinationes, quae ex necessitate sunt.* Ergo talium est dissolvi sponsalia propter absentiam sponsi in partes remotas.

Respondet Pontius lib. 12. cap. 15. jus Civile non opponi juri Canonico, quia jus Canonicum loquitur de eo, qui se cum domicilio alio transulit, jus vero civile de eo, qui ex causa necessaria alio migravit.

Sed contra: Citata lege 2. de repudijs sic dicitur: *Liberum est filia tua, si sponsum suum post tres peregrinationis annos expectandum sibi ultra non putet, omnia spe hujusmodi conjunctionis, matrimonium facere, ne opportunum nubendi tempus amittat.* Ubi nulla mentio facta de causa necessaria absentiae sponsi, decernit sponsam non obligari ultra triennium illum expectare: Ergo etiam in causa non necessaria jus Civile requirit, ut sponsa triennium expectet, antequam ad alia vota transire possit; cum tamen jus Canonicum nullum petat determinatum tempus, sed permittat sponsae ad alia vota transire, mox ut illi constiterit de discessu sponsi in partes longinquas sine spe proximi reditus. In cujus confirmationem supplementum Gabrielis qu. 2. ar. 2. casu 3. refert hunc casum: Dum quidam reus suspendendus esset, virgo quaedam, ut illum a praesenti morte liberaret, sibi in sponsum dari petijt, cum quo contractis de futuro sponsalibus affugit; nec diligenter questus, amplius inveniri potuit. Sponsa ad iudicem Ecclesiasticum accurret, facultatem petens, ut cum alio contrahere possit. Cujus voto indultum est non expectato biennio, lege civili praescripto. Unde

Melius responderetur cum Navarro, Panormitano, Covarruvia, Soto, Sanche, & alijs, iuris Canonici dispositionem in hac materia diversam esse a dispositione juris civilis, jusque Civile per Canonicum corrigi, & in causis matrimonij magis standum esse dispositioni juris Canonici, quam Civilis; cum enim matrimonium in lege Evangelica habeat rationem Sacramenti, decisio controversiarum ad illud spectantium magis pertinet ad iudices Ecclesiasticos, quam saeculares. Unde in Tridentino sess. 24. can. 12. controversiae matrimonij committuntur iudicibus Ecclesiasticis, qui supponuntur Canonum peritiam habere.

Si autem quaeras, cur hac in parte discordet utrumque jus, & cur jus Canonicum statim sponsae facultatem faciat cum alio contrahendi, quando non est spes de proximo reditu sponsi; jus vero Civile jubeat sponsam biennio reditum sponsi expectare, si sit in eadem provincia, & triennio, si in diversa provincia commoretur? Respondeo cum Panormitano & alijs, jus Canonicum per hoc intendere, vitare periculum fornicationis, quod incurere posset spon-

Zzz 2

sa,

sa, si diutius deberet expectare: ius verò Civile in sponsalibus, uti & in reliquis contractibus, publicam duntaxat utilitatem attendere, nec bonum aut damnum spirituale ipsius sponsalium respicere, sicut ius Canonicum.

69. Septimò dissolvuntur sponsalia per lapsum temporis matrimonio contrahendo præfixi, tunc enim pars, cui fides servata non fuit, libera manet, ut colligitur ex cap. *Sicut ex litteris* de sponsalibus, ubi Innocentius III. loquens de viro, qui post sponsalia cum una, diu post contraxerat matrimonio cum altera, jubet eum convenienti penitentia mulctari, quia primam fidem irritam fecit. Nisi sponsum in iuramento suo sponsalibus appositum, certum terminum, intra quem dictam N. duceret, in uxorem præfixit, nec per eum stetit, quin ad statutum terminum, matrimonium consummaverit. Quibus verbis declarat Pontifex, hunc liberum esse a sponsalibus, modo per eum non steterit, quin præfixo termino matrimonium celebratum fuerit.

70. Utrum in hac decisio Pontificis melius percipiat, & concilietur ius Canonicum cum Civili, & cum lege *Cassus* ff. de receptis arb. ubi Jurisconsultus decidit, non eo ipso quod præfixo termino debitum quis non solvit, etiam si per ipsum non steterit, liberari ab obligatione solvendi. Diligenter observandum est, duobus modis posse sponsum terminum contrahendi matrimonium sibi præfigere. Primò ad sollicitandam obligationem sponsalitij contractus antea jam conclusi; & tunc temporis lapsu non solvitur obligatio celebrandi matrimonium. Secundò ad instar conditionis, qua non subsistit, ta, dissolvatur prior contractus, & finitur obligatio, ita ut ultra non remaneat, sicut fieri solet in votis, aut præceptis designantibus onus aliquod diei, & tunc per lapsum temporis solvitur obligatio orta ex sponsalibus. Declarat igitur Pontifex, quod si hoc secundo modo fuit terminus à sponsis præfixus, non esse viro, qui post datam fidem priori, cum alia contraxit, penitentiam imponendam, subindeque dissolvi sponsalia per lapsum temporis, hoc secundo modo præfixi. Lex verò *Celsus* solum intendit, quod quando terminus solvendi debitum fuit præfixum ad sollicitandum obligationis implementum, eo elapso, obligatio solvendi non extinguitur: Nam in hoc (inquit §. 2.) sunt duo præcepta; unum pecuniam dari, aliud intra Kalendas dari.

71. Advertendum est etiam cum Basilio Pontio lib. 12. cap. 18. num. 4. communiter præsumendum esse, talem fuisse sponsum, certum terminum sponsalibus præfigentem, intentionem, ut voluerint elapso tempore finiri obligationem; quia nolunt contrahentes diutius obligari & expectare, cum ex longa mora sæpè imminet periculum amittendi occasionem melius nubendi, vel incidendi in fornicationem. Unde Glossa in citatum caput *Sicut*, sic ait: Quia matrimonium non capit tantam dilationem propter periculum fornicationis, ideo ubi terminus apponitur, ultra terminum ad contrahendum non tenetur.

72. Octavò dissolvuntur sponsalia per superveniens impedimentum dirimens, propter quod scilicet sponsi nequeunt valide contrahere matrimonium, ut si alter sponsum copulam habeat cum consanguineis alterius in primo, aut secundo gradu, ex quo oritur impedimentum affinitatis irritans matrimonium; vel si sponsus contrahat cum sponsa cognationem spiritua-

lem, filium ejus de sacro fonte, vel de sacro fonte suscipiendo; impedimentum enim matrimonium dirimens à fortiori dirimit sponsalia, quæ sunt ad matrimonium dispositio.

Notat verò Basilius Pontius lib. 12. cap. 17. post Hostiensensem, Rebellum, Toleum, & alios, non solum impedimentum dirimens, certum, sed etiam publicam famam vulgatum, sponsalia dissolvere; magnum quippe causarent in populo scandalum, si inter tales contraheretur matrimonium.

Si autem quæratur, an qui contraxit tale impedimentum, teneatur petere dispensationem à Respondeo tenei, quando impedimentum sit culpa contraxit, quia si sua culpa factum est, non potens in præjudicium alterius, teneatur impotentiam à se tollere, ut alteri in iure laeso satisficiat; secus verò, quando impedimentum est culpa contractum non est, ut si sponsus sponsam in extrema necessitate baptizet.

Dixi autem notanter, impedimentum dirimens superveniens sponsalibus, ea dissolvere, quæ impedimenta solum prohibentia matrimonium non irritant sponsalia, excepto voto simpliciter factis, de quo dicemus articulo sequenti.

Nonò, Omnis causa rationalis subsequens sponsalia, quæ si præcessisset, impedisset communiter & merito personas prudentes & boni sensus, ne contraherent, dissolvit contractum, ut patet ex cap. *Quemadmodum* de iurejurando, ubi causæ jurata sponsalia dissolvendi recensentur, lepra, paralytis, oculorum aut narium illudem dicendum de phisicis, aut periculosis morbo, reddente notabiliter inidoneum ad debitum conjugale solvendum. Addunt aliqui oris malevolentiam, quando medicorum arte tolli non potest. Notabilis etiam morum asperitas, vel vitia alterius, si post contracta sponsalia cognita fuerit, est causa sufficiens ad ea dirimenda. Item notabilis mutatio in divitiis, vel notabilis fama ac estimationis iactura, & graves inimicitie inter sponsum parentem, quæ ex matrimonio future timeantur, iustam & sufficientem causam præbent sponsalia dissolvendi. Demum, quæ sufficienti ad divortium inter conjuges obtinendum, à fortiori sufficienti ad dirimenda sponsalia.

Decimò, Omnis causa, quæ supervenit sponsalibus, sufficiens est ad ea dirimenda, etiam præcedens, probabiliter ignorata, erit sufficiens, ubi cognita fuerit, ad ea dissolvenda, habet enim de se quod sit causa sufficiens ad ea dirimenda, solumque requiritur cognitio, ut condicio applicans obiectum. Dixi probabiliter ignorata, quia si facile potest à contrahente sciri, etiam non cognoscendo, censetur juri suo cessasse, subindeque non poterit postea eam allegare ut sufficientem ad sponsalia dissolvenda.

ARTICULUS V.

An per solum ingressum in Religionem, & per simplex votum castitatis, sponsalia dissolvantur?

Certum est, sponsalia dissolvi per professum, & in Religionem approbatam, obligationem nim sponsalium non est tanta, quanta est obligatio matrimonij jurati, quamvis novum con-

summati, & tamen matrimonium ratum, inconfummatum, dissolvitur per professionem in Religione, ut dicitur cap. Ex publico, de conversione conjugatorum. Solum ergo est difficultas & controversia inter Theologos, an sponsalia dissolvantur per solum ingressum Religionis, ante professionem, vel ea non secuta, & per votum simplex castitatis?

77 Prima sententia simpliciter affirmat, hoc ipso dissolvi, ita ut pars utraque libera maneat ab obligatione in eundem inter se matrimonium. Ita Sylvester, Navarrus, Toletus, Sanchez, & alij. Secunda ei omnino contraria simpliciter negat dissolvi sponsalia, nisi per ipsam professionem. Hanc tenent Ricardus, Durandus, Paludanus, Conarruvias, & plures alij. Tertia, quae media est, asserit per solum ingressum Religionis solvi sponsalia ex parte ejus tantum qui in saeculo remanet, non vero ex parte ejus qui Religionem ingreditur. Ita Petrus Ledesma qu. 43. de matrimonio art. 3. dub. 2. Henriquez, Coninck, Pontius, Amicus, Martinonius, & alij.

78 Quantum vero ad votum simplex castitatis, opinio negans per ipsum sponsalia dissolvi, est Panormitani, Sylvestri, Navarri, Paludani, Valentini, Beccani, Sanchez, Coninck, & aliorum. Affirmativa vero est D. Thomas hic qu. 53. art. 1. ad 1. quem sequuntur Cajetanus in summa verbo Peritur. promiss. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 5. Suarez tomo 2. de Relig. lib. 2. de voto cap. 4. Azorius tomo 1. moral. instit. lib. 11. cap. 21. qu. 10. Sylvius in additionibus ad 3. part. qu. 43. art. 3. Petrus de Ledesma, Pontius, Amicus, & plures alij.

S. I.

Duplici conclusione utraque difficultas resolvitur.

Dico primo, per ingressum Religionis sponsalia solvantur ex parte ejus qui in saeculo remanet, non vero ex parte ejus qui Religionem ingreditur.

79 Prima pars videtur certa, tum quia eo ipso quod sponsus vel sponsa Religionem ingreditur, sponsalibus renuntiat: Ergo eo ipso mater alter ab obligatione liber. Tum etiam, quia notabilis mutatio in persona sponsi, vel sponsae, sufficit ad solvenda sponsalia, sicut constat ex dictis articulo precedenti: Sed in persona ingredientis Religionem fit notabilis mutatio, vulgo enim censetur magnum dedecus, inire matrimonium cum eo qui fuit Monachus, aut cum ea quae fuit Monialis: Ergo quando unus est sponsus Religionem ingreditur, alter qui manet in saeculo, hoc ipso liber est, propter notabilem mutationem status partis alterius.

80 Secunda vero pars, licet non sit ita certa, est tamen valde probabilis, videturque esse D. Thomas hic art. 3. ad 1. ubi reddens rationem, cur per Religionis ingressum sponsalia dirimantur ait, quia est mors spiritualis, scilicet ratione professionis per quam Religiosus seculari vitae moritur: Ergo censet, ingressum Religionis, quem non sequitur professio, non dirimere sponsalia, ex parte ejus qui Religionem ingreditur.

81 Ratio etiam id suadet: Cum enim sponsalia ex iustitia contrahentes obligent, nisi sit expressum jus, vel ratio manifesta, quae eos a tali obligatione liberet, Allendum non est, ipsos ab ea liberari, naturali iustitiae debito prevalente: Sed

A nullum jus aut ratio manifesta assignari potest ex parte ingredientis Religionem, sed solum ex parte remanentis in saeculo, nimirum notabilis status & personae mutatio in aeternum facta: Ergo per ingressum Religionis non solvantur sponsalia ex parte ejus qui Religionem ingreditur, sed solum ex parte illius qui in saeculo remanet. Major patet, Minor probatur. Nam caput 2. de conversione conjugatorum, quod solum citatur ab Adversariis, loquitur de professione & de matrimonio rato; ex quo non valet consequentia ad sponsalia respectu probationis: quia in huiusmodi rebus pendentibus à dispositione juris positivi, non licet ab uno ad aliud argumentari, nisi evidenter appareat talem esse mentem legislatoris; vel innum in alio includatur tanquam aliquid minus, sicut obligatio sponsalium includitur in obligatione matrimonij tanquam aliquid minus; unde merito censetur dissolvi per professionem, per quam dissolvitur ipsum matrimonium ratum & nondum consummatum: Quod vero nulla possit assignari ratio manifesta, quae suadeat sponsalia dirimi per solum ingressum Religionis, constabit ex solutione objectionum.

Dico secundo, votum simplex castitatis sponsalia dirimit ex parte utriusque contrahentis, ita D. Thomas hic qu. 53. art. 1. ad 1. ubi expressè dicit, loquens de voto continentiae simplici, quod propter ipsum sunt sponsalia dirimenda.

C Ratio etiam suffragatur: in primis enim, quod per votum castitatis unius, dissolvantur sponsalia ex parte alterius, manifestum est: Tum quia vovens eo ipso renuntiat sponsalibus, quae cum castitatis voto licet adimpleri non possunt: Tum etiam, quia tale votum novum asserit gravamen alteri tantum subeundum (quod adversatur naturae matrimonij, in quo onera quoad debitum conjugale sunt paria) nam qui vovit, non potest petere, sed tantum reddere: At saepe onerosum est, praesertim foeminis naturae vereturis, semper petere: Ergo &c.

Quod vero etiam ex parte voventis dissolvantur sponsalia, probatur ratione quam assignat D. Thomas loco citato: Quando concurrunt duo vincula incompatibilia, fortius debet prevalere: Sed vinculum voti etiam simplicis castitatis, est incompatible cum sponsalibus, ut constat, quandoquidem evidens est, quod non possunt ambo servari, & est fortius, quia obligat Deo, sponsalia vero homini tantum: Ergo praevalet sponsalibus, ipsique superveniens, ea dissolvit.

Confirmatur: Cum contrahentes per sponsalia non intendat sibi praedictum asserere, nec se reddere impotentes ad eligendum statum perfectiorem, in ipso sponsalicio contractu, ex parte utriusque contrahentis, tacite subintelligitur haec conditio, nisi perfectiorem statum elegero: Sed status castitatis sive continentiae superat in perfectione statum conjugalem: Ergo in contractu sponsalicio semper subintelligitur ista conditio, nisi eligam statum continentiae seu castitatis, subindeque per votum simplex castitatis sponsalia ex parte utriusque partis dissolvuntur. Quod non solum intelligitur de sponsalibus simplicibus, sed etiam de juratis, cum iuramentum sequatur naturam & conditionem actus, cui opponitur, & consequenter conditio inclusa tacite in actu, includatur etiam in iuramento.

Zzz 3

S. II.

85 **O**bjicies primò contra primam conclusionem: Sicut se habent sponsalia ad matrimonium, ita probatio seu novitatus ad professionem; est enim via ad professionem, sicut sponsalia sunt via ad matrimonium: Ergo sicut per professionem dissolvitur matrimonium ratum, ita per ingressum Religionis, & probationem, seu novitatum, sponsalia debent dissolvi.

86 Confirmatur: Minus requiritur ad dissolvenda sponsalia, quam ad derimendum matrimonium ratum: Ergo si ad istud derimendum sufficiat professio, ad ea dissolvenda, probatio seu ingressus in Religionem sufficit.

Confirmatur ampliùs: Id cedit in favorem status religionis, ut non tantum professio, sed ipse ingressus sponsalia dirimat: Ergo ita sentiendum est, & hæc sententia præferenda alteri, statui religionis minus favorabili.

87 Ad objectionem respondeo, dato Antecedente, negando Consequentiam, non valet enim argumentum à similitudine in his quæ à jure positivo pendent: cum igitur hæc pendeant à jure positivo, ac de ingressu Religionis respectu sponsalium, nihil in jure habeamus, bene autem de professione respectu matrimonij rati & non consummati, ab uno ad alterum non licet arguere.

88 Ad primam confirmationem, nego etiam consequentiam, esto enim minus obligent sponsalia, quam matrimonium ratum, non tamen consummatum, subindeque minor sufficiat causa ad illa dissolvenda, quam ad istud derimendum; quod tamen ingressus in Religionem sit causa sufficiens, ex jure nobis non constat; unde id non est temerè asserendum, licet in favorem status Religionis cedere videatur; alioquin etiam dicendum esset, per solum Religionis ingressum omnia vota prius facta, omniaque debita in saculo contracta, penitus extingui, quod nemo hæc ausus dixit. Sicut ergo vota simplicia de rebus aliis, ante ingressum Religionis facta, suspenduntur quidem per ingressum Religionis, sed reviviscunt per egressum, ita & obligatio orta ex sponsalibus, suspenditur quidem tempore probationis seu novitatus; unde eo tempore non potest sponsus Religionem ingressus, à sponsa in saculo remanente revocari; habet enim jus per novitatum Religionem experiendi; si tamen à Religione egrediatur, & ad saculum redeat, reviviscit talis obligatio, & ad sponsam redire tenetur, & cum ea matrimonium contrahere, si ipsa id exigat. Et certè æquum videtur, quod non gaudeat privilegiis Religionis, qui in ea non permanet, redeatque ad saculum, cum suis oneribus. Per quod patet ad secundam confirmationem.

89 Objicies secundò: Major est obligatio voti simplicis Religionis, quam sponsalium, cum ista per illam dirimatur: Atqui prior obligatio dissolvitur per ingressum in Religionem bonæ fide, id est ex animo permanendi, quamvis ingressus postea resiliat, expertus statum illum sibi non convenire: Ergo etiam per ingressum Religionis obligatio ex sponsalibus orta dissolvitur penitus, nec redit per egressum ex illa.

90 Respondeo quod licet obligatio voti simplicis Religionis, major sit quam obligatio orta ex sponsalibus, tamen per ingressum in Religionem

A illa dissolvitur, non ita quia nimirum ingressus in Religionem, non est impletio obligationis sponsalium, bene tamen voti simplicis Religionis; neque enim ille qui tale votum emittit, plus vover, quam ingredi Religionem, & experiri bonam fidem, utrum id sibi melius sit, magisque expediens; unde sicut votum dandi centum annos in elemosinam, cessat, postquam illi pauperes impeni fuerint, ita & votum simplex Religionis, postquam qui illud emittit, bonam fidem Religionem ingressus est, licet in ea non perseveret.

Objicies tertio contra secundam conclusionem: In capite *Veniens* §. qui clericus vel voveret, mulieri, quæ ut dissolveret contracta sponsalia, castitatem voverat, dicitur in iungenda penitentia, ob mentitam fidem, etique permittitur inire matrimonium: Ergo per votum simplex castitatis non dissolvuntur sponsalia, ex parte voverentis.

Respondeo idcirco dici à Pontifice in iungenda esse hanc mulieri penitentiam, quia vocatum illud non sincero animo, sed fraudulenter emisserat, ut nimirum non cogereetur sponsa eadem præstiterat copulari. Illi vero permittitur cum eo inire matrimonium, tali voto non obstante, quia non statuerat servare continentiam, sed alteri nubere volebat; unde ait Pontifex, *Tutus esse ut præfata mulier post fidem datam, etiam simpliciter oblatur, matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat.*

Objicies quarto: Deus non acceptat promissionem rei alteri prius debita, & in eis præputat: Sed votum castitatis emissum ab eo qui sponsalia contraxit, est promissio rei alteri debita, nimirum integritatis corporis, cuius votum promissit sponsa: Ergo irritum est ejusmodi votum, & consequenter non solvit sponsalia ex parte voverentis.

Confirmatur: Ideò secunda sponsalia, etiam jurata, non dirimuntur priora, quia sponsa prima habet jam jus acquisitum ad corpus sponsi: Sed in nostro casu habet sponsa jus acquisitum in corpore sponsi, antequam ipse voveret castitatem: Ergo tale votum ejus, non dirimit sponsalia ex parte illius.

Ad objectionem respondeo, distinguendo: Majorem: Deus non acceptat promissionem rei alteri debita absolute, concedo. Re alteri debita tantum sub conditione quæ non adimpletur, nego. Similiter distinguo Minorem: Votum castitatis emissum ab eo qui sponsalia contraxit, est promissio rei alteri debita sub conditione quæ non adimpletur, concedo. Re alteri debita absolute, nego. Non enim sponsus ex contractu sponsaliorum obligatur absolute ad tradendum usum sui corporis sponsæ, sed tantum sub conditione implicita, quod scilicet nolit transire ad statum matrimonio meliorem, qualis est status castitatis, ut paragrapho præcedenti declaravimus. Unde

Ad confirmationem, negatur consequentia & paritas: Disparitas est quod status secundum sponsalitum non sit perfectior statu matrimonij, at verò status castitatis excedat illum in perfectione.

Quæstio 44. Supplementi explicat D. Thomas definitionem matrimonij, & hujus nominis etymologiam, & quare a matrimonio sit in genere conjunctio. Sed de his plura dicimus disp. 1. unde quæstionem hanc prætermittimus. ART.